

Náučný chodník Solčany - Veľký Tribeč

Kraj:	Nitriansky
Okres:	Topoľčany
Geomorfologické jednotky:	Tribeč a Podunajská pahorkatina
Geologické jednotky:	jadrové pohorie a neogénna panva
Chránené územie:	Chránená krajinná oblasť Ponitrie
Prístup:	bus Solčany, ZŠ
Východisko:	Solčany, ul. 1. mája × Tribečská ul., východisko modrej turistickej značky
Trasa:	Solčany - Háj - Dekanova chata - Medvedí vrch - Malý Tribeč - Veľký Tribeč
Dĺžka, prevýšenie:	12 km, prevýšenie 740 m
Čas prechodu:	4,5 h
Počet zastávok:	6
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedný, environmentálny

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je súbežná s modrou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2014

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Združenie mikroregiónu Svornosť, Nitrianska 2/3, 955 01 Chrabrany, tel. 0907 773 153

Poznámky: (1) Posledná zastávka (panel) náučného chodníka je pri turistickom prístrešku na križovatke cyklotrás asi 2 km nad Dekanovou chatou, odkiaľ trasa pokračuje po modrej turistickej značke cez Medvedí vrch, Malý Tribeč až na Veľký Tribeč (3,3 km s prevýšením 320 m). (2) Na informačných paneloch je pred názvom chodníka uvedený názov projektu národnej spolupráce - Spoznávame krásy našich regiónov -, v rámci ktorého bol vybudovaný.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie, a to vzhľadom na jeho dĺžku pre starších žiakov.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Solčany. Obec juhovýchodne od Topolčian v Podunajskej pahorkatine na styku Nitrianskej nivy a Nitrianskej pahorkatiny v oblasti ústí Lišne a Tošánskeho potoka do Lázkového potoka neďaleko západného úpätia Tribeča. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1113. Na prelome 14. a 15. storočia mala charakter mestečka. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom, neskôr remeslami i obchodom. Zemepánmi tu boli Russóiovci, Zičiovci, Keglevičovci a napokon Odescalchiovci. V roku 1831 tu na mieste staršieho Zičiovského pivovaru z 18. storočia vybudoval Augustín Odescalchi cukrovar, svojho času najväčší v Uhorsku. Cukrovar bol po smrti zakladateľa časom novým majiteľom zmenený na liehovar, neskôr pálenicu. V obci boli aj tehelne a mlyny. Na okraji (obecného) parku stojí klasicistický kaštieľ, ktorý dala okolo r. 1825 postaviť grófka Henrieta Zičy-Ferrarisová podľa návrhu budapeštianskeho architekta Michala Pollacka. Bol sídlom Odescalchiovcov, rodu pochádzajúceho z Milánskeho vojvodstva. Bol prestavovaný (1938 - 1945 a radikálne v rokoch 1957 - 1963), dnes je nevyužívaný a chátra (je v súkromnom vlastníctve).

Dekanova chata. Pôvodne lovecká chata s polkruhovou baštou z kameňa a vysokou štvorcovou drevenou náročnou vežou postavená po roku 1910 Artúrom Odescalchim na Dekanovej lúke v závere doliny potoka Lišňa v Tribeči východne od Solčian. V roku 1942 bola dostavaná obdĺžniková poschodová prístavba, zvierajúca s pôvodným objektom tupý uhol. V ostatných rokoch prešla po privatizácii prestavbou. V lokalite pri už vyschnutej Hubertovej studni stávala horáreň z druhej polovice 19. storočia postavená tiež Artúrom Odescalchim, v ktorej malo svoje miestnosti aj panstvo a využívalo ju pri poľovačkách. Horáreň bola zbúraná v roku 1968.

Prírodná rezervácia Solčiansky háj. Chránené územie pri západnom okraji Tribeča východne od Solčian vyhlásené v roku 1984 na ochranu geomorfologicky, biologicky i krajinársky významného územia vrcholovej časti a strmého západného svahu kremencovej hôrky so zachovalými prirodzenými rozvoľnenými kyslomilnými dúbavami, lesostepnými i skalnými spoločenstvami. Rezervácia je súčasťou územia európskeho významu Hôrky a chráneného vtáčieho územia Tribeč (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Ponitrie. Chránené územie vyhlásené v roku 1985 v dvoch susediacich - geologicky a tým aj inak odlišných - horských celkoch Tribeč a Vtáčnik zhruba medzi

Nitrou a líniou Prochoť - Podhradie pretiahnutého tvaru v dĺžke cca 55 km. **Tribeč**, ako jadrové pohorie, budujú najmä kryštalicke bridlice, granodiority, vápence, dolomity a kremence. Jeho morfológicky osobitým a ojedinelým elementom sú 400 až 600 m vysoké nápadne čnejúce „hôrky“ lemujúce jeho ústredný chrbát od východu (napr. Plieška, Dúň, Veľký Lysec, Ploská, Člnok - Hôrka - Skalka) i západu (napr. Veľká skala, Hrdovická, Háj, Tábor). Sú to kvesty, ktoré vznikli na uklonených vrstvách relatívne voči okoliu odolnejších hornín - kremencov a vápencov. Veľkým Tribečom dosahuje maximálnu nadmorskú výšku 829 m. V dôsledku toho väčšinu územia porastajú dubovo-hrabové a dubové, vo vyšších polohách i bukové lesy a zväčša teplomilné rastlinné spoločenstvá so vzácnymi druhmi, napr. peniažtek slovenský, hrdobárka páchnuca, hrachor benátsky, kosatec nízky, hlaváčik jarný, poniklec veľkokvetý, ľalia zlatohlavá. Zhruba na línii Veľké Pole - Radobica naň severovýchodným smerom nadväzuje vulkanické pohorie **Vtáčnik**, budované najmä andezitmi a ich pyroklastikami, dosahujúce výšku 1 346 m (vrch Vtáčnik). To je príčinou, že v ňom prevažujú bukové a bukovo-jedľové lesy, v najvyšších polohách bukové porasty krovitého vzrastu, tzv. listnatá „kosodrevina“ s pôvodným smrekom a horskými druhmi (napr. mačucha cesnačkovitá, kamzičník rakúsky, chlpaňa lesná, iskerník platanolistý, prilbica moldavská a pozoruhodná škarda sibírska). Faunu CHKO reprezentujú: rys, mačka divá, jelenia, v nižších polohách srnčia a diviacia zver, hojná je introdukovaná danielia a muflónia zver. Vzácnymi dravecami sú tu: orol kriklavý, orol kráľovský, hadiar krátkoprstý a včelár obyčajný. Veľmi vzácny (vo Vtáčniku) je jariabok hôrny. V rámci CHKO leží viacero rôzne veľkých území európskeho významu (najrozsiahlšie sú Vtáčnik na severnom konci a Zobor na južnom) a rozsiahlu centrálnu časť Tribeča s jeho západným okolím tvorí chránené vtáčie územie Tribeč (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Podunajská pahorkatina. Rozsiahly geomorfologický celok v juhozápadnej časti Slovenska medzi Pezinkom a Trstínom na západe, Šahami a Štúrovom na východe, Sencom, Sereďou, Novými Zámkami a Dunajom na juhu s jazykovitými výbežkami k severu pozdĺž riek k Novému Mestu nad Váhom, Bánovciam nad Bebravou, Zlatým Moravciam, Pukancu a Sebechlebom, tvoriaci severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny. Na juhu susedí s Podunajskou rovinou, na západe ju ohraničujú Malé Karpaty a Považské podolie, zo severu do nej prenikajú ďalšie jadrové (Považský Inovec, Strážovské vrchy, Tribeč, Hornonitrianska kotlina) a na východe vulkanické geomorfologické jednotky (Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská planina a Burda). Podunajská pahorkatina sa rozprestiera v oblasti dolných tokov Váhu, Nitry, Žitavy, Hrona a Iplá (tvoriaceho s Dunajom na juhovýchode slovensko-maďarskú štátnu hranicu) v nadmorských výškach od 103 m (povyše ústia Iplá do Dunaja) do zhruba 400 m (severovýchodne od Pukanca v cípe zabiehajúcom pozdĺž Sikenice hlboko do Štiavnických vrchov). Povrch pahorkatiny je hladko modelovaný, striedavo rovinný - na nivách a terasách vodných tokov (hliny, piesky, štrkopiesky) či sprašových tabuliach (spraše, sprašové hliny) - a mierne zvlnený až zvlnený - na širokých a plochých chrbtoch so svahmi plytkých i hlbokých dolín a úvalín na erózo-denudačne rozčlenených zvyškoch neogénnych morských a jazerných akumulácií (íly, piesky a štrky), prolúviálnych kuželoch pod úpäťami susediacich pohorí (ostrohranný skelet, zvetralé valúny), ostrovoch naviatych pieskov či vulkanických tufov alebo na miestach postihnutých nerovnomernými tektonickými pohybmi, ktoré sa prezentujú mozaikou lokálnych (zamočiarených) znížení a (zalesnených) vyvýšení a náhlými (pravouhlými) zálohami riečnej siete. V dôsledku tejto pestrosti reliéfu so striedajúcimi sa nápadnými, prevažne severo-južným smerom pretiahnutými paralelnými vyvýšeninami a zníženinami sa člení pahorkatina na 11 geomorfologických podcelkov - dielčích pahorkatín (Trnavská, Nitrianska, Žitavská, Hronská a Ipeľská) a nív (Dolnovážska, Nitrianska, Žitavská, Hronská, Čenkovská a Ipeľská). Neogénne sedimenty, prekryté sprašami a sprašovými hlinami tvoria materskú horninu černoze a hnedozemí, patriacim k najúrodnejším pôdam Slovenska. Okrem na nich pestovaných obilnín a olejní tu má výborné prírodné podmienky a dlhú tradíciu aj vinohradníctvo. Lesy sa prakticky nezachovali, s výnimkou miniatúrnych lokálnych zvyškov historických dúbav či dubohrabín či ostrovov na menej úrodnom podloží (štrky, vulkanity). Na tektonické poruchy viazané prirodzené teplé a studené minerálne pramene (Dudince, Santovka,

Levice, Piešťany) doplňajú umelé geotermálne pramene (vrty) (Štúrovo, Podhájska, Polný Kesov).

Názvy informačných panelov

1. Chránená krajinná oblasť Ponitrie
2. Chránené územia
3. Chránené vtáčie územie Tribeč
4. Rastlinstvo
5. Živočíchy - bezstavovce
6. Živočíchy - obojživelníky, plazy

